

Trei idei greșite

Articol publicat în „Business Standard”, 15 decembrie 2009

Lucian Croitoru

Criza economică a stimulat dezbaterea despre măsurile ce trebuie aplicate pentru ieșirea din criză și despre ce corecții trebuie făcute. În România, dezbaterea este marcată de gradul redus de educație economică. Acesta face să apară idei năstrușnice care deraiază dezbaterea într-o arie nefertilă sau întârzie luarea la timp a deciziilor. De exemplu, a existat ideea că un împrumut de la FMI ar fi doar un act de salvare a băncilor private prin îndatorarea publicului. Abia mai târziu s-a înțeles că banii de la UE, FMI și Banca Mondială mai degrabă ajută finanțarea bugetului public. Până să înțeleagă și acest punct de vedere, politicienii au fost împotriva acordului, riscând întârzierea deciziei. Astfel de idei tot continuă să apară. Mă voi referi la trei dintre ele.

Prima este aceea că România are nevoie de un nou model de creștere economică. Mai precis, ar trebui să trecem de la modelul de creștere bazat pe consum la modelul bazat pe investiții. Pentru mine ideea este nouă, în sensul că nu o găsesc explicată în niciun model de creștere economică pe care îl cunosc. Dar am o problemă în a înțelege în ce ar consta diferența față de ce s-a întâmplat până acum.

Consumul reprezintă peste 90 la sută din PIB. Cam așa este în majoritatea țărilor lumii. Din acest motiv, ritmul de creștere economică este întotdeauna mai apropiat de cel al consumului decât de cel al investițiilor. Dat fiind deficitul de cont curent, atunci trebuie să ne așteptăm că trecerea la modelul de creștere bazat pe investiții ar însemna trecerea la un model în care investițiile cresc mai repede decât consumul, făcând ca ponderea consumului în PIB să scadă. Dar și aici este o problemă.

Problema vine de la faptul că în perioada 2004-2008, investițiile chiar au crescut mai repede decât consumul sau decât produsul intern brut. Astfel, de la 23,7 procente din PIB în 2004, rata de investire a crescut la 26,5 procente din PIB în 2006 și la 31,4 procente din PIB în 2008. Nu văd de ce ar trebui schimbat ceva care a funcționat exact în sensul dorit. Atunci ce ar dori cei care vor să vadă un model de creștere bazat pe investiții? Nu știm, dar îi putem ajuta să se clarifice.

Poate vor să arate că este nevoie de o creștere economică fără acumularea masivă de datorii externe. Într-adevăr, în perioada 2004-2008 datoria privată externă a crescut foarte mult. Aceasta este în concordanță cu creșterea deficitului de cont curent. În perioada amintită, intrările mari de capitaluri în bănci au dus la creșterea nesustenabilă a creditului și la creșterea peste potențial a economiei. Nu putem să ne dorim reluarea acestui model. Dar, nici nu putem nega că menținerea creșterii economice la nivelul potențial, de care România are nevoie pentru a converge către nivelul de trai din UE, nu se poate face fără credite externe. Creșterea economică nu poate fi realizată fără o intermediere financiară adecvată.

Intermedierea financiară a României este de doar 41 procente din PIB. Media zonei euro este de peste 100 procente. De aici rezultă că reluarea creșterii economice la nivelul potențial nu este posibilă fără reluarea la niveluri sustenabile a creditării externe. Iar aceste credite vor fi în mod inevitabil folosite într-o bună măsură pentru consum. Ce rost ar avea investițiile dacă nu producția pentru consum?

Poate că cei care doresc un model al creșterii bazat pe investiții vor să spună că ar fi de dorit un deficit de cont curent mai mic. De acord, deficitul de cont curent de 14 procente din PIB nu era sustenabil. Dar să nu ne așteptăm ca deficitul de cont curent să rămână la niveluri relativ joase dacă reluăm creșterea economică la nivelul potențial.

În sfârșit, vreau să reamintesc că în economia de piață deciziile de consum și investiții aparțin preponderent actorilor privați și, într-o mai mică măsură, sectorului public. Actorii privați optimizează intertemporal și decid să reducă consumul prezent atunci când ratele dobânzilor cresc și invers. În final deciziile lor depind de structura stimulentei și nu de dorințe.

Cea de-a doua idee greșită la care vreau să mă refer spune că partidele care susțin guvernul sau care formează opoziția pot fi divizate doctrinar. Această idee pare să nu aibă legătură cu logica economică, dar are. Astăzi, în România, sectorul public are nevoie de o reformă profundă care să pună finanțele publice pe o traiectorie sustenabilă. Această reformă necesită măsuri de restructurare a cheltuielilor, cu implicații sociale, și nu poate fi făcută decât de un guvern de dreapta. S-a văzut că guvernul PDL-PSD, divizat doctrinar, nu a reușit să facă acest lucru. Natura acestor măsuri face, de asemenea, necesară o opoziție de stânga, solidă, care să corecteze

eventualele excese ale dreptei. Astfel, necesitatea unității doctrinare atât a guvernului, cât și a opoziției derivă din logica economică a necesității restructurării sectorului public.

În fine, o a treia idee care cred că nu face bine mediului economic este aceea a adoptării unei legi care să permită debitorilor să nu plătească ratele la credite timp de 6 luni-un an către bănci. Un astfel de moratoriu ar mări asimetria informațională la nivelul microeconomic și ar crea hazard moral. Comportamentul agenților economici s-ar schimba într-un sens greu de estimat. El ar putea determina entitățile debitoare să slăbească eforturile lor de a plăti, creându-le o problemă la reluarea plăților. Mai mult, ele ar putea anticipa reluarea exercițiului, determinându-le să întârzie reluarea plăților. Această decizie trebuie lăsată exclusiv la nivelul microeconomic. Numai băncile pot decide dacă este în interesul afacerilor să suspende aceste plăți în cazul anumitor clienți sau nu.